

Séta a Széchenyi-emlékműhöz, kilátóhoz

2019. szeptember 26.

Szervező: Makszin Mátyásné

Az EZÜSTNET Egyesület és az Újbuda 60+ érdeklődő tagjai kellemes, napfényes időben könnyű sétát tettek a Széchenyi-emlékműhöz, kilátóhoz. A budai hegyek egyik nevezetessége a Városmajorból induló Fogaskerekű Vasút, azaz BKK 60-as jelzésű járata, amely először a Sváb-hegyig készült el (1874), majd meghosszabbították a Széchenyi-hegyig (1890), később villamosították a pályát (1929). Ha fogaskerekűre ül az ember, felkaptat a hegyre (427 m), nem nehéz megjegyezni a legnagyobb magyar nevét. Itt minden Széchenyi: a hegy, az út, a kilátó, a szobor és még egy pad is.

gróf Széchenyi István (1791-1860)

Széchenyi emlékmű (1860) eredetileg kútház volt

A Széchenyi-emlékművet Széchenyi István gróf halálának évében emelték. A fenyőliget közepén, a hegy oldalába ékelve, a „Legnagyobb Magyarak” állít emléket. Az eredeti mellszobor Strobl Alajos (1856-1926) alkotása volt.

Széchenyi
emlékmű

Az egykori
gloniette

A Széchenyi-emlékmű és - kilátó a Fogaskerekű Vasút Művész út megállójától műúton, a Gyermekvasút Széchenyi-hegy állomásától erdei sétaúton közelíthető meg.

A kilátót Ybl Miklós (1814-1891) tervezte, akinek sok nagyszerű alkotását – Magyar Állami Operaház, Fővármház, Várkert Bazár, Festetics- és Károlyi-palota, Szent István-bazilika, főtí plébániatemplom, kecskeméti evangélikus templom - ismerjük. Eredetileg artézi kútként a Városliget bejáratánál állították fel. A Millenniumra való készülés idején, a Hősök tere kiépítésekor helyezték át jelenlegi helyére (1898).

Az emlékmű és a kilátó eredetileg erdei pihenőhelyként is szolgált. A város terjeszkedésével a sváb-hegyi villanegyed körülvette a fenyőligetet, amely helyt ad az emlékműkilátó együttesének. A környék ma egy csendes, ligetes parknak tekinthető. A kilátóként funkcionáló egykori gloriette a Széchenyi-emlék úton, a Rege út torkolatánál áll. A nyolcszög alaprajzú építményre kétoldalt széles, ballusztrádos korlátú lépcső vezet fel. A rusztikus falazatú alépítményen emelkedő teraszt ballusztrádos mellvéd övezi, sarkain pillérekkel, amelyeket kőbábok díszítenek. A lépcsők ballusztrádjainak indításánál álló hengeres pilléreken Budapest címere, fölötté oroszlanmaszk. A homlokoldal hármask ablaknyílása fölött félköríves párkány, a terasz mellvédjéhez kapcsolódó lezárásának sarkaiban dekoratív mintaként tekeredő delfinpár.

Az orommező felirata:

„Széchenyi István gróf, a legnagyobb magyar dicsőségére Ybl Miklósnak ezt az alkotását az artézi kúttól idehozták Márkus József főpolgármester, Halmos János polgármester idejében (1898), átépítették Ripka Ferenc Dr. főpolgármester, Sipőcz Jenő Dr. polgármester idejében (1926).”

A terasz közepén magasodik a kútház kupoláját eltakaró, kőből falazott hengertest, amelynek tetején lépcsőzetes átvezetés után emelkedik a harang formájú, fém zászlórúdtartó. Felületét gyöngy- és palmettasoros párkány fölött groteszk maszkok és gyümölcsfüzérek sora, valamint szárnyas oroszlanfejek tagolják.

Az építménytől balra ívsoros díszítésű, faragott kőpad, Széchenyi emlékpád. Homlokoldalának felirata nehezen olvasható: „Vándor, kit utad erre hoz, e kéz hordta kőrákáshoz, tudd a legnagyobb magyar nevét a dicsők dicsője, a nagy Széchenyit...!”

A kilátó mögött kétoldalt egy-egy széles ívben kanyarodó lépcső vezet lefelé. A hegyoldal kivájásával kialakított fennsíkot, szélei felé alacsonyodó, tetején vaskorlással szegélyezett küklopszfal határolja. Középen az egykori mellszobrot befogadó kőkeret dús profillozással, volutás-kagylós kereteléssel. A keretezett falmezőben ovális formájú kőkeret, a büsztöt tartó talappal.

Függelék:

A terület korábban a Svábhegy része volt, amikor gróf Széchenyi István Döblingben önkézzel vetett véget életének, Róla nevezték el. A névadásra emlékeztetendő, egy kőoszlopot állítottak fel, amely azonban ma már nem áll.

Az oszlop nem sokáig árválkodott magában, egy emlékpádot állítottak (1891). Aztán érkezett a szobor. Széchenyi születésének 100. évfordulója kapcsán a Budapest-Hegyvidéki Turista Egyesület gyűjtést rendezett egy emlékmű létesítése érdekében, a Széchenyi-helyi nyaralók tulajdonosai adakozó lelkűek voltak, így hamarosan el is készülhetett Strobl Alajos mellszobra. Az avatáson Jókai Mór beszédében felvázolta a Széchenyi-hegy történetét: „Íme, ez a hely, a mi kedves Svábhegyünk, melynek kimagasló pontja Széchenyi nevét és szobrát viseli, 40 évvel ezelőtt még vadon volt, ma egy nyaralóvárossá emelkedett, díszes kastélyokkal, iskolával, vasúttal, vízesésekkel, vendéglőkkel, távíróval. Én jelen voltam ezelőtt 30 évvel, midőn eme ormot Széchenyi-hegyre kereszteltük – azóta támadt itt minden!”

Szomorú napra ébredt a főváros (1900.09.14.): a bronzszobor eltűnt a helyéről! A Budapest-Hegyvidéki Turista Egyesület 100 korona jutalmat tűzött ki annak, aki a szobor nyomára vezet, vagy ép állapotban előkeríti. Egy Farkas nevű pénzügyőr a budaörsi vámnál látta a szobrot, amelyet egy tolókoszin 4 ember szállított, mivel azonban a szobor nem elvámolni való dolog, továbbengedte. A budapesti és a bécsi rendőrség együttműködése példaértékű volt, és a bécsi orgazdát (nála a szobrot) sikerült nyakon csípni a bécsi vasút északi pályaudvarán, így visszakerült a helyére (1901). Ma már csak a tátongóan üres díszfülke áll a helyén.

Valahogy nem okoz gondot ebben az országban 130 kg tömegű bronzszoborral „mászkalni”, a szobor immár végleg eltűnt (1997), ellopták a fémötvözet gyűjtők, a jelenleg látható mellszobor (2003) alkotója: Kampf József.

Az eredeti szobor (1891) archív felvétele

A mai szobor (2003)

(Nagyszabású átépítésre készültek, a mai Hősök terén egy díszkút foglalta el a központi helyet. Az építmény egy 970 m mély artézi kút felett állt, amelyet Zsigmondy Vilmos (1821-1888) bányamérnök, a hazai artézi kutak fúrásának úttörője varázsolt oda. A kútra fürdő épült (Széchenyi-fürdő), vizét ivókúrára is használták. A gloriettet Ybl Miklós tervei alapján építették (1895), mégiscsak kellemetlen lett volna alig két évvel később végképp eltüntetni a főváros térképéről. És akkor hirtelen valaki fejéből kipattant az ötlet: helyezték át a gloriettet máshová! Mivel kútházra kút nélkül nincs szükség, de lépcső, terasz van rajta, legyen belőle kilátó. Így került a gloriette a Széchenyi-hegyre, lett belőle Széchenyi-kilátó.)

Lenézünk a városra

Néhányan sétáltunk még egy keveset, a hegyről fogaskerekűvel és busszal ereszkedtünk le.

Az élményt lejegyezte: Győrfiné Dr. Buzási Anna, a krónikás